

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1949/50 m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten å Stockholms slott den 11 mars 1949.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 180, föreslog jag, att å riksstaten för nästa budgetår skulle uppföras ett förslagsanslag, benämnt Civilförsvaret: Administrationen inom civilförsvarsområdena. Enligt vad jag anförde finnes i gällande riksstat icke någon direkt motsvarighet till det nya anslaget. Jag avsåg, att från detta skulle bestridas dels kostnader för avlöningar till civilförsvarschefer, ställföreträdare för civilförsvarschefer samt biträdespersonal åt civilförsvarscheferna, dels omkostnader i samband med civilförsvarets administration, dels arvoden och andra ersättningar, som jämlikt avlöningsreglementet för civilförsvarspersonal utginge vid annan tjänstgöring än för utbildning och övning, dels ock inlösen av kontorsmateriel. Medel för vissa av dessa ändamål vore f. n. använt under förslagsanslagen till Bidrag till kommuner till kostnaderna för vissa arvoden m. m. samt till Bidrag till kommuner för utbildning m. m. Med hänsyn till att staten enligt av 1948 års riksdag beslutade ändringar i civilförsvarslagen, vilka träda i kraft den 1 juli 1949, helt skulle bestrida angivna kostnader och då medelsanvisningarna för samtliga omförmälda ändamål avsåge administrationen inom civilförsvarsområdena, ansåg jag, att de lämpligen borde sammanföras under ett anslag till administrationen inom civilförsvarsområdena.

Anslaget upptogs till 3 500 000 kronor, vilket belopp var allenast preliminärt beräknat. Anledningen härtill var, att vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande utredning pågick inom civilförsvarsstyrelsen rörande möjligheterna att effektivisera och i kostnadsbesparande syfte rationalisera den nuvarande organisationen i botteninstansen. Utredningen omfattade även frågan om avlöningsvillkoren för civilförsvarscheferna.

Vidare föreslog jag under punkten 181, att från ett förslagsanslag, benämnt Civilförsvaret: Utbildnings- och övningsverksamhet, skulle bestridas dels utgifter för utbildning vid statens civilförvarsskola m. m., dels kostnader för central och lokal utbildning inom länen, dels utgifter för öv-

ningar, dels ock ersättningar till civilförsvarspersonal under deltagande i utbildning och övning. För dessa ändamål finnes i gällande riksstat medel anvisade under fyra olika förslagsanslag. Med hänsyn till pågående utredning rörande ersättning till personal inom allmänna civilförsvaret m. m. upptogs det nya anslaget allenast med ett preliminärt beräknat belopp av 5 000 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsen har i skrivelse den 30 december 1948 framlagt förslag rörande administrationen av civilförsvarets botteninstans. Över förslaget ha yttranden inhämtats från statskontoret, överbefälhavaren, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, samtliga länsstyrelser, riksbrandinspektören, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, 1947 års landsfiskalsutredning, 1948 års länsstyrelseutredning, svenska stadsförbundet, föreningarna Sveriges polismästare, Sveriges landsfogdar och Sveriges landsfiskaler, svenska brandkårernas riksförbund, svenska brandbefälsförbundet och svenska civilförsvarets tjänstemannaförening.

Vidare har civilförsvarsstyrelsen i skrivelser den 28 september 1948 och den 15 januari 1949 framlagt förslag om ändringar i avlöningsreglementet för civilförsvarets personal. Över detta förslag ha remissyttranden i vanlig ordning inhämtats.

Slutligen har civilförsvarsstyrelsen i skrivelse den 7 januari 1949 hemställt, att ett äldre reservationsanslag finge disponeras även under budgetåret 1949/50.

Jag anhåller att nu få upptaga samtliga dessa frågor till behandling.

Sammanfattning.

Enligt beslut av 1948 års riksdag skall staten fr. o. m. den 1 juli 1949 från kommunerna övertaga det huvudsakliga ansvaret för civilförsvarets lokala administration.

Enligt ett av civilförsvarsstyrelsen framlagt förslag skulle den lokala organisationen omfatta betydligt större områden än de nuvarande och antalet därigenom minskas från 458 till 104. I vart och ett av de nya områdena skulle för de administrativa uppgifterna finnas en civilförsvarsbyrå med heltidsanställda befattningshavare till ett sammanlagt antal av 323, av vilka 161 ordinarie och 162 extra ordinarie.

Jag föreslår, att organisationen av civilförsvarets botteninstans skall bygga på den nuvarande indelningen i civilförvarsområden. Staten skulle i stort sett övertaga de civilförsvarsbyråer, som nu finnas. Vid dessa byråer äro f. n. på civilförsvarsstat anställda 288 heltids- och minst 244 deltidanställda befattningshavare. Antalet heltidsanställda befattningshavare i den av mig förordade organisationen skulle uppgå till 175. Av dessa äro 73 kontorsbiträden, för vilka föreslås att den för kontorsbiträden gällande

reglerade befordringsgången tillämpas med vissa modifikationer. I övrigt skulle personalen omfatta 41 extra ordinarie och 61 extra tjänstemän. Därutöver skall viss annan personal ställas till civilförsvarschefernas förfogande. Jag förutsätter, att befattningshavare vid polis- och brandväsendet alltjämt skall vara skyldig åtaga sig uppdrag såsom civilförsvarschef. Arvodet till civilförsvarschef, som samtidigt är statlig befattningshavare vid polisväsendet, förordas utgå med samma belopp, som utgår till annan civilförsvarschef.

Kostnaderna för organisationen föreslås uppdelade på ett avlönings- och ett omkostnadsanslag. Anslagen upptagas för nästa budgetår med 2 270 000 resp. 500 000 kronor. I årets statsverksproposition hade dessa två anslag tillhoppa preliminärt beräknats till 3 500 000 kronor.

Jag har icke för avsikt att för innevarande års riksdag föreslå någon ändring i avlöningsreglementet för civilförsvarets personal. Anslaget till Utbildnings- och övningsverksamhet beräknas för nästa budgetår till 2 315 000 kronor.

Slutligen förordar jag, att Kungl. Maj:t må jämväl under budgetåret 1949/50 förfoga över det senast för budgetåret 1945/46 på riksstaten uppförda reservationsanslaget till Civilförsvaret: Bidrag till kommuner för anskaffande av materiel m. m.

Administrationn inom civilförsvarsområdena.

Organisationen i botteninstansen.

Nuvarande ordning.

Civilförsvarets centrala ledning utövas under Kungl. Maj:t av civilförsvarsstyrelsen såsom ett självständigt centralt ämbetsverk.

Ledningen inom länen handhaves av länsstyrelserna. Inom dessa beredas ärenden rörande civilförsvaret av härför på landskansliet särskilt inrättade avdelningar, försvarsavdelningar. Chef för försvarsavdelning är en civilförsvarsdirektör. Vid avdelningen finnes vidare en militärassistent och en inkvarteringschef. I mån av behov tjänstgöra dessutom på avdelningen länsnotarie, landskanslist och skrivbiträde.

Länen äro indelade i civilförsvarsområden. Varje landsfiskalsdistrikt och stad, som ej ingår i sådant distrikt, utgör ett civilförsvarsområde, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnar. Antalet civilförsvarsområden i hela landet är f. n. 458. Vissa civilförsvarsområden ha indelats i distrikt. Detta har skett, när områdets areal och folkmängd varit så stora, att svårigheter ansetts föreligga för en direkt ledning av området i dess helhet. Distriktsindelning har ägt rum även då ett område delats av vatten, skog eller dylikt så att förbindelsesvårigheter mellan delarna befarats kunna uppkomma under krig.

Civildförsvarets ledning inom civilförvarsområde utövas av en civilförsvarschef, för vilken finnes en eller flera ställföreträdare. Befattningshavare vid polis- och brandväsendet är skyldig att mottaga uppdrag att vara civilförsvarschef eller ställföreträdare. I cirka tre fjärdedelar av civilförvarsområdena äro civilförsvarscheferna befattningshavare vid polisväsendet, huvudsakligen landsfiskaler.

Arbetsuppgifterna i botteninstansen kunna enligt vad civilförvarsstyrelsen i sin skrivelse den 30 december 1948 anför indelas i huvudsakligen följande grupper, nämligen personalärenden, utbildnings- och övningsärenden, motorfordonsärenden, lokal- och fastighetsärenden, planlägningsärenden, tekniska ärenden och ärenden rörande förrådshållning. Enligt av styrelsen lämnad redogörelse ingå i de olika grupperna följande arbetsuppgifter.

Personalärendena omfatta bl. a. inskrivning av personal i allmänna och särskilda civilförsvaret, inkallelse av befäl för förberedelsearbetet enligt 12 § 2 mom. civilförvarslagen och 29 § civilförvarskungörelsen samt frågor om uppskov för civilförvarspersonal från militärtjänstgöring. Inskrivningsarbetet är tidsödande och arbetskrävande. Sålunda skola uppgifter om lämpliga personer införskaffas och förslag till inskrivning uppgöras. De till inskrivning föreslagna skola givas tillfälle att yttra sig. Där godtagbara skäl mot inskrivning framföras skola jämkningar företagas i förslaget. Härtill kommer samråd och förhandlingar med hemvärnet, frivilliga beredskapsorganisationer och länsarbetsnämnder. Slutligen skola inskrivningsbevis utfärdas och de inskrivna rullföras. Inom allmänna civilförsvaret finnas ca 420 000 befattningshavare. Härtill komma ca 300 000 befattningshavare inom verksskydd och omkring 120 000 hemskyddsledare. Sammanlagt skola sålunda 840 000 personer vara inskrivna. Den normala avgången av personal beräknas till tio procent för år. Rörligheten på arbetsmarknaden under senare tid har medfört en höjd avgångsprocent.

Utbildningsärendena innefatta uppläggande av kursprogram, avtal med instruktörer, anskaffande av utbildningslokaler och erforderlig materiel, fördelning av de utbildningspliktiga på kurser, utfärdande av kallelse till och kontroll av deltagare i kurserna samt utfärdande av bevis över genomgången kurs. Utbildningsärendena ha sedan utbildningsplikten utsträckt genom kungörelsen den 18 september 1948 (nr 662) vuxit i omfattning. I kungörelsen har Kungl. Maj:t sålunda i enlighet med riksdagens beslut föreskrivit, att all personal i allmänna civilförsvaret, huvuddelen av personalen i verksskyddet och hemskyddsledare skall undergå såväl första utbildning som repetitionsutbildning. Härjämte skola 18-åriga kvinnor utbildas i sjukvårdstjänst. Den utbildningspliktiga personalen inom det allmänna civilförsvaret och verksskyddet utgör cirka 720 000 befattningshavare. Av dem äro f. n. mellan 30 och 50 procent helt utbildade. I fråga om hemskyddsledarna, vilka uppgå till 120 000, är utbildningsläget bättre. Men även här föreligga i utbildningshänseende stora luckor. Årsklassen 18-åriga kvinnor beräknas omfatta 22 000 utbildningspliktiga. Under de närmaste åren kan utbildningsverksamheten beräknas bli intensifierad. Därefter torde

den komma att begränsas till nyutbildning av dem, som ersatt avgången personal, repetitionsutbildning av all personal samt årsklassvis utbildning av 18-åriga kvinnor. Anordnande av *övning*, som de civilförsvarspliktiga enligt nämnda kungörelse äro skyldiga deltaga i, fordrar givetvis planläggnings- och förberedelsearbete. Erforderliga kontrollanter och markörer skola anskaffas. Fingerade skador skola markeras och härför behöflig materiel anskaffas. Övningstekniska anvisningar skola uppgöras och tillställas i övningen deltagande. Program och kartor skola iordningställas för att tillhandahållas civila och militära myndigheter, som deltaga i eller följa övningen. Under de senast förflutna åren ha civilförsvarsövningar icke avhållits i annan form än försvarsspel. Civilförsvarsstyrelsen har föreskrivit, att jämte försvarsspel övningar nu skola kontinuerligt anordnas. Inom den lägsta instansen skola övningar hållas för del av civilförsvaret (tjänstegrensövning) eller för civilförsvaret i dess helhet (totalövning). Omfattningen av övningarna bestämmas av länsstyrelsen. Härvid skall i huvudsak gälla, att totalövning anordnas inom en tidsperiod av 5—8 år inom varje ort av särskild betydelse och tjänstegrensövningar i sådan utsträckning, att under samma tidsperiod varje enhet kommer att deltaga i sådan övning en gång.

Civilförsvarets behov av *motorfordon* för varaktigt bruk täckes genom ett redan under fred verksamt uttagningsförfarande. Tillfälliga behov avses skola täckas av den allmänna civila trafikledningen. I den lägsta instansen skall det varaktiga behovet fastställas och en beräkning ske av det tillfälliga behovet. För detta ändamål skola fordonsplaner uppgöras. På grundval härav sker sedermera uttagning av fordon för varaktigt bruk. De uttagna fordonen skola därefter placeras på de olika tjänstegrenarna. För civilförsvaret äro f. n. uttagna cirka 16 500 motorfordon.

Lokal- och andra fastighetsärenden avse uttagning av utrymmen för civilförsvarets verksamhet. Utrymmen erfordras för uppehållsplatser åt ledningen och enheterna inom det allmänna civilförsvaret, för utdelning av materiel, för upprättande av härbärgen, förbandsplatser, väntplatser, vänthem, internat, mottagningsplatser, offentliga skyddsrum, garage, observationsplatser, radiostationer och för anbringande av alarmeringsanordningar m. m. Vissa utrymmen — skyddsrum, observationsplatser samt lokaler för radiostationer och alarmeringsanordningar — måste tagas i anspråk redan under fred. I fråga om andra utrymmen sker under fred allenast planläggning av det framtida ianspråktagandet. För ändamål, varom här är fråga, föres fastighetsregister. Förhandlingar måste tagas upp och överenskomelser träffas med fastighetsägare och nyttjanderättshavare.

Planläggningsarbetet är av skiftande karaktär. För varje civilförsvarsområde skall finnas en organisationsplan. Vidare skola för det allmänna civilförsvarets särskilda tjänstegrenar och verksamhetsområden, för block och verkskydd samt för hemskydd, som icke ingå i block, finnas specialplaner, i vilka civilförsvarets verksamhet närmare regleras. Organisationsplanerna äro numera i huvudsak upprättade. Nya specialplaner erfordras emellertid för alla grenar och verksamhetsområden, där dylika planer skola finnas. Upprättandet av dessa planer är ett arbete på lång sikt och kan endast framskrida i takt med upprättandet av anvisningar. Inom civilförsvarsstyrelsen finnas f. n. utarbetade nya anvisningar för utrymnings- och

socialtjänsten samt för verkskyddet. Civilförvarsstyrelsen beräknar, att arbetet med upprättande av specialplaner kan vara avslutat om tre år. En fortlöpande översyn och revidering av gällande planer kräves med hänsyn till krigsteknikens och den tekniska utvecklingen i allmänhet. Organisationsplanerna, vilkas upprättande påbörjades under första delen av år 1947 och som helt nyligen blivit i skick att kunna fastställas, äro sålunda redan i behov av revidering.

De tekniska ärendena omfatta lämnandet av råd och anvisningar samt kontroll i fråga om den planläggning, som berör verkskydd, undanförsel och förstöring. Även på botteninstansen ankommande frågor rörande skyddsrum, motorfordonstjänst, alarmeringsanordningar, radioanläggningar samt reparations- och annan service av materiel äro av teknisk natur. Väl skall det f. n. och även i fortsättningen åvila vederbörande kommun att bygga skyddsrum. Men på civilförsvarets lägsta instans skall ankomma att uppgöra förslag till plan för denna verksamhet. Vidare skall nämnda instans utöva kontroll över att gällande bestämmelser i civilförsvarsförfattningar efterlevas i fråga om skyddsrum och andra byggnadstekniska anordningar. I fråga om motorfordonstjänsten erfordras besiktning av de för civilförsvaret uttagna motorfordonen samt kontroll av att uttagna fordon äro lämpliga för avsett ändamål ävensom att ändamålsenliga trafiksäkerhetsåtgärder planläggas för att vidtagas under mörkläggning. Alarmerings- och radionätens funktionsduglighet är av vital betydelse för civilförsvaret. På den lägsta instansen måste ankomma medverkan vid uppbyggnaden av alarmerings- och radionäten. Den tekniska materiel, som f. n. lagerhållas av civilförsvaret, har ett anskaffningsvärde av mellan 40—45 miljoner kronor. Vid sidan av själva förvaringsverksamheten skola reparationer av materielen organiseras och övervakas.

Vad slutligen angår *förrådshållningen* beräknas anskaffningsvärdet av nu lagerhållen materiel till ca 50 miljoner kronor. Materiel för ytterligare omkring 5 miljoner kronor kommer att beställas under innevarande budgetår.

I detta sammanhang har civilförvarsstyrelsen framhållit, att arbetsuppgifterna inom den lägsta instansen efter krigsslutet och intill den 1 juli 1948 varit avsevärt mindre omfattande än nu angivits. Detta sammanhänge därmed, att civilförsvarsverksamheten överhuvudtaget varit ringa under denna tid. Sålunda hade planlägningsarbetet endast avsett uppgörande av förslag till organisationsplaner. Utbildningen hade varit obetydlig och övningar hade ej alls hållits. Inskrivning av personal hade ej fullgjorts i önskvärd omfattning och anbefallda åtgärder i övrigt i många fall ej fullgjorts i tid eller ej alls verkställt.

Civilförvarsstyrelsen har lämnat följande redogörelse för den nuvarande personalorganisationen i botteninstansen.

För handhavande av administrativa uppgifter och löpande göromål (med undantag för förrådshållningsärenden) ställer vederbörande kommun biträdespersonal till civilförvarschefs förfogande. Behovet av sådan personal

bedömes olika inom skilda civilförvarsområden och anställningsförhållandena äro högst skiftande. Det låter sig därför icke göra att enhetligt beskriva tilldelningen av biträdespersonal och dess anställningsform. Vissa allmänna tendenser kunna dock angivas.

Inom civilförvarsområde, vari stad eller annat större samhälle ingår, finnes i allmänhet en civilförvarsbyrå med en eller flera heltidsanställda, mera kvalificerade befattningshavare (i högre lönegrad än 11:e lönegraden eller motsvarande ställning) samt skrivpersonal. Antalet kvalificerade befattningshavare varierar mellan 1 och 15. Inom övriga civilförvarsområden utgöres personalen i regel endast av hel- eller deltidanställd skrivpersonal. Kommunerna redovisa den 1 juli 1948 sammanlagt 458 befattningshavare, som avlönas från anslag till civilförsvaret. Av dessa äro 214 heltidsanställda. Härutöver har annan kommunalanställd personal med bibehållande av lön å egen befattning tagits i anspråk för civilförvarsuppgifter. I Stockholms civilförvarsområde finnas f. n. 51 befattningshavare, varav 15 mera kvalificerade, i Göteborgs civilförvarsområde 16 befattningshavare, varav 8 mera kvalificerade och i Malmö civilförvarsområde 11 befattningshavare, varav 6 mera kvalificerade.

Den av kommunerna per den 1 juli 1948 redovisade organisationen kan anses utgöra en minimiorganisation. Detta framgår därav, att efter den 1 juli 1948 ytterligare personal anställts eller frigjorts från annan kommunal tjänst för fullgörande av civilförvarsuppgifter.

Anställningsformen för kommunernas civilförvarspersonal omfattar ordinarie och extra ordinarie anställning samt anställning mot arvode. Den sistnämnda anställningsformen är förhärskande. Endast ett fåtal befattningshavare äro uppförda som ordinarie tjänstemän på vederbörande kommuns civilförvarsstat. Ett icke ringa antal befattningshavare innehar emellertid annan kommunal ordinarie eller extra ordinarie befattning, men åtnjuta ledighet därifrån för fullgörande av civilförvarsuppgifter. Detta sammanhänger i huvudsak därmed, att civilförvarspersonalen i betydande omfattning rekryterats från de kommunala poliskårerna.

Intill den 1 juli 1947 ålåg det vederbörande kommun att ansvara för vården av civilförvarsmateriel. Fr. o. m. nämnda dag övertog staten detta ansvar med undantag för viss materiel. Anställningsförhållandena för den personal, som handhar civilförvarets förråd, underkastades icke någon reglering i samband med statens övertagande av materielvården. Huvuddelen av personalen var och är fortfarande anställd enligt kollektivavtal. Övrig personal, förrådsförvaltarna, voro med några få undantag den 30 juni 1947 arvodesanställda och denna anställningsform bibehölls även därefter. I enstaka fall voro förrådsförvaltare upptagna på vederbörande kommuns stat såsom ordinarie eller extra ordinarie tjänstemän. Samma förhållande har rätt efter statens övertagande av förrådshållningen, men avlöningen till dem har bestritts av statsmedel.

Civildéfvarsstyrelsens förslag.

Vid behandlingen av de allmänna riktlinjerna för administrationens ordnande i lägsta instansen har civildefvarsstyrelsen framhållit, att de arbetsuppgifter, som normalt komma att åvila den lägsta instansen, uppenbarligen vore av sådan omfattning och svårighetsgrad, att deras handhavande krävde en fast personalorganisation. Civildefvarets förmåga att lösa sina uppgifter bleve beroende av det förberedelsearbete, som utfördes inom den lägsta instansen. Därest denna fungerade otillfredsställande, bleve de stora ansträngningar och kostnader, som i övrigt nedlades på civildefvaret, till ringa nytta. Utan att den lägsta instansen tillfördes kunniga och välkvalificerade befattningshavare, bleve det ej möjligt att genomföra en decentralisering av civildefvarets verksamhet. En sådan decentralisering vore för civildefvarets del önskvärd ej minst i fråga om ärenden av teknisk natur. Huvuddelen av dessa ärenden måste f. n. avgöras centralt av civildefvarsstyrelsen. Härigenom bleve särskilt i fråga om granskning av skyddsrumskritningar ärendenas handläggning försinkad. Den lägsta instansen måste därför enligt styrelsen byggas upp av fast anställd personal, som helt kunde ägna sig åt civildefvarsuppgifterna. Vunna erfarenheter hade givit vid handen, att önskad effektivitet eljest ej kunde uppnås.

Enligt civildefvarsstyrelsens mening vore det ej rationellt eller ur ekonomisk synpunkt lämpligt att inom alla nuvarande civildefvarsområden utnyttja heltidsanställd personal. Arbetsuppgifterna inom vart och ett av dessa områden vore ej alltid av sådan storleksordning, att dylik personal oavbrutet erhöile full sysselsättning. Å andra sidan hade ett system med deltidsanställd personal visat sig brista i effektivitet. Det syntes därför ändamålsenligt, att större enheter än de nuvarande civildefvarsområdena skapades för den administrativa verksamheten. Efter att ha berört möjligheten att med bibehållande av nuvarande indelning i civildefvarsområden bilda kretsar för ett gemensamt handhavande av den administrativa verksamheten för flera civildefvarsområden har styrelsen förordat bildande av nya större civildefvarsområden genom sammanslagning av flera nuvarande civildefvarsområden. Styrelsen har framhållit, att de nybildade områdena visserligen komme att bliva jämförelsevis stora och att ledningen under krig därigenom kunde komma att försvåras. Emellertid har styrelsen förutsett, att indelning i distrikt i nära anslutning till nu gällande indelning i civildefvarsområden och distrikt skulle äga rum.

Beträffande den närmare utformningen av sitt förslag till ny indelning av landet i civildefvarsområden har civildefvarsstyrelsen anfört bl. a.

Områdena ha givits sådan omfattning, att det blir rationellt och ur ekonomisk synpunkt lönande med organiserande av en civildefvarsbyrå inom

varje område för handhavandet av den administrativa verksamheten. Härvid har indelningen avpassats efter de krav, som i operativt hänseende under krig kunna uppställas. Erfarenheterna av hittillsvarande planlägningsarbete samt avhållna försvarsspel ha tydligt givit vid handen, att större civilförsvarsområden än de nuvarande komma att medföra ett underlättande av den operativa verksamheten under krig. Provisoriska förslag om bildandet av fjärrhjälpkretsar, vari flera civilförsvarsområden skola ingå, ha redan tidigare uppgjorts för att möjliggöra ett ändamålsenligt utnyttjande av de samlade resurserna. Den i de provisoriska förslagen gjorda indelningen i fjärrhjälpkretsar motsvarar i huvudsak den föreslagna indelningen i civilförsvarsområden.

Även om sålunda avsevärda fördelar vinnas med den föreslagna indelningen, kan det ur taktisk synpunkt bli svårt att leda och sammanhålla verksamheten under krig inom hela området. Dessa svårigheter finnas redan inom vissa av de nuvarande civilförsvarsområdena och ha lösts genom att indela dylika områden i distrikt. Styrelsen föreslår, att distriktsindelning skall äga rum även beträffande de nya civilförsvarsområdena. Härvid bör distriktsindelningen i huvudsak anknyta till nuvarande indelning i civilförsvarsområden och den indelning i distrikt av nuvarande civilförsvarsområden, som föranletts av att områdena äro för stora för en enhetlig ledning under krig. Däremot föreligger ej längre behov av distriktsindelning av den anledning, att ett område delas av vatten, skog eller dylikt och förbindelsesvårigheter till följd därav kunna befaras uppkomma under krig.

I en vid styrelsens skrivelse fogad bilaga har styrelsen närmare angivit omfattningen av de civilförsvarsområden, som skulle bildas enligt förslaget. Exempelvis har föreslagits, att nuvarande Frösåkers, Väddö, Näringhundra, Norrtälje, Frösunda och Sigtuna civilförsvarsområden skulle bilda ett område, benämnt Norrtälje civilförsvarsområde med en byrå, förlagd till Norrtälje. Till ett område skulle enligt förslaget vidare sammanföras Jönköpings, Huskvarna, Mo, Nässjö, Gränna, Aneby och Tranås civilförsvarsområden. Byrån skulle vara förlagd till Jönköping. Som ett tredje exempel må nämnas, att Örebro civilförsvarsområde skulle bestå av Örebro stad och landsfiskalsdistrikt, Kumla, Glanshammars norra, Glanshammars södra och Sköllersta nuvarande civilförsvarsområden. Byrån skulle i detta område vara förlagd till Örebro.

Styrelsen har härefter berört frågan om ledningen av verksamheten i de föreslagna civilförsvarsområdena och distrikten.

I *civilförsvarsområdena* borde ledningen handhas av en civilförsvarschef, vartill borde utses lämplig person. Då svårigheter i allmänhet förelåge att på frivillighetens väg erhålla dugande personer till sysslan ansåge styrelsen, att befattningshavare vid polis- och brandväsendet alltjämt borde vara skyldiga att åtaga sig uppdraget som civilförsvarschef eller ställföreträdare. Från olika håll hade till styrelsen framförts, att särskilt landsfiskalerna hade en så tung arbetsbörda, att därmed icke kunde förenas befatt-

ningen som civilförsvarschef. Erfarenheterna hade givit vid handen, att landsfiskal, som tillika vore civilförsvarschef, stundom tvingats att åsidosätta ärenden rörande civilförsvaret. Detta sammanhänge enligt civilförsvarsstyrelsens mening därmed, att tillräcklig biträdespersonal ej ställts till civilförsvarschefens förfogande. Därest så skedde, borde landsfiskal kunna utöva även befattning såsom civilförsvarschef. I allmänhet syntes befattningen som civilförsvarschef kunna förenas med annan syssla. I Stockholms, Göteborgs och Malmö civilförsvansområden borde dock liksom hittills heltidsanställd befattningshavare utöva ledningen av civilförsvaret. I fråga om Visby civilförsvansområde, som enligt styrelsens förslag skulle omfatta hela Gotlands län, ansågo styrelsen, att civilförsvarsdirektören inom länet tillika borde vara civilförsvarschef.

Ledningen inom ett *distrikt* har av styrelsen föreslagits skola handhas av en distriktschef. Honom skulle åligga att under fred följa planläggningen för distriktet samt att lämna civilförsvarschef de råd och upplysningar, som civilförsvarschef funne sig böra inhämta i fråga om distriktet. Under krig skulle åt distriktschef kunna uppdragas att leda distriktets civilförsvär. Befattningshavare inom polis- och brandväsendet borde vara skyldiga att mottaga uppdrag som distriktschef eller ställföreträdare.

I detta sammanhang må nämnas, att civilförsvarsstyrelsen framlagt förslag till de ändringar i civilförsvarslagen, som skulle erfordras vid bifall till förslagen om nyindelning och inrättande av befattning som distriktschef.

Vad härefter angår *personalorganisationen* inom de föreslagna civilförsvansområdena har styrelsen ansett sig i detta sammanhang icke böra upptaga *förrådspersonalens* förhållanden till prövning. Avlöningskostnaderna för denna personal bestredes sedan den 1 juli 1947 av staten. Dessa kostnader belastade förslagsanslaget Civilförsvaret: Förvaring och underhåll av viss materiel m. m. Frågan om formerna för den framtida förrådshållningen och på vilka orter förråden skulle placeras, vore ännu icke löst. Så mycket stode emellertid klart, att viss förrådshållning komme att äga rum inom varje län. Enligt styrelsens uppfattning borde tills vidare nu gällande ordning i fråga om förrådspersonal tillämpas. För Stockholms del borde dock förrådsförvaltare och förrådsbokhållare upptagas på personalstaten för denna civilförsvarsbyrå. Såvitt nu kunde bedömas komme nämligen även framdeles civilförsvarsmateriel att förvaras under fred inom Stockholms civilförsvansområde till sådan myckenhet att behov av förvaltare och bokhållare komme att föreligga.

Styrelsen har rörande omfattningen av personalen och dess anställningsformer framhållit, att försiktighet borde iakttagas vid skapandet av en såsom i detta fall delvis ny organisation. Å andra sidan måste organisationen givas en sådan utformning, att arbetsuppgifter av permanent art hunnes med utan att allvarlig stockning uppstode. Erforderliga befattningar borde

i princip uppföras på ordinarie eller extra ordinarie stat. Inrättande av ordinarie befattningar borde ske med försiktighet.

Personal med teknisk utbildning borde ej tilldelas samtliga civilförvarsområden. Tills vidare syntes det vara tillräckligt, att en befattningshavare med sådan utbildning funnes inom varje län med skyldighet att gå samtliga civilförvarschefer inom länet tillhanda.

Tilldelning av *personal i övrigt* åt de olika civilförvarsområdena hade beräknats med hänsyn till bl. a. folkmängden i de delar av civilförvarsområdena, där särskilt civilförvar skall vara organiserat, enligt följande tabell.

F o l k m ä n g d	Antal befattningar, lönegrad								S:a
	27	25	24	22	19	16	11	8	
90 000 och däröver.....	1			1		1	1	2	6
Jönköpings cfo, ej fullt 90 000		1			1	1	1	2	6
60 000—90 000.....		1			1		1	1	4
40 000—60 000.....			1			1		1	3
30 000—40 000.....				1		1		1	3
20 000—30 000.....				1				1	2
5 000—20 000.....					1			1	2
(mindre än 5 000)					1				1

I fråga om Stockholms, Göteborgs och Malmö civilförvarsområden hade dock delvis andra beräkningsgrunder tillämpats. Civilförvarsverksamheten i dessa områden vore avsevärt större och mera mångsidig än inom andra civilförvarsområden. Organisationen måste till följd härav givas större dimensioner än på andra håll. Civilförsvaret i Stockholms civilförvarsområde vore sålunda det mest betydelsefulla och arbetskrävande i landet. Antalet befattningshavare för handhavandet av detsamma måste därför bli relativt betydande. Nuvarande antalet befattningshavare utgjorde 51, vartill komme en förrådsförvaltare och en förrådsbokhållare. Denna arbetsstyrka vore f. n. fullt sysselsatt. Styrelsen vore emellertid ej övertygad om att alla möjligheter till rationaliseringar och förenklingar i arbetet tillvaratagits. En organisationsundersökning i sådant syfte borde komma till stånd. Styrelsen hade med hänsyn härtill uppfört på extra ordinarie stat endast sådana befattningar, som utan tvekan erfordrades under överskådlig framtid, och i övrigt upptagit personalen på extra stat eller som arvodister. I enlighet härmed skulle civilförvarsbyrån i Stockholm erhålla följande personal, nämligen: 1 förste byråsekreterare (Ce 29), 1 förste byråinspektör (Ce 29), 1 förste byråingenjör (Ce 29), 1 förste byråingenjör (Ce 27), 1 konsulent (Ce 27), 1 byråsekreterare (Ce 24), 1 byråingenjör (Ce 24), 1 konsulent (Cg 24), 4 assistenter (Ce 20), 2 assistenter (Cg 20), 1 assistent (Ce 16), 1 assistent (Cg 16), 4 kanslibiträden (Ce 11), 4 kanslibiträden (Cg 11), 1 expeditivsvakt (Ce 9), 12 kontorsbiträden (Ca 8) och 15 kontorsbiträden (Cg 8) samt en arvodesanställd utbildningsledare.

Byrån i Göteborg skulle enligt förslaget erhålla 1 konsulent (Ca 27), 2 förste assistenter (Ce 22), 3 assistenter (Ce 19), 2 assistenter (Ce 16), 2 kanslibiträden (Ce 11), 6 kontorsbiträden (Ca 8) samt 1 förste byråingenjör (Ce 27).

På civilförsvarsbyrån i Malmö ha föreslagits placerade 1 konsulent (Ca 27), 1 förste assistent (Ce 22), 1 assistent (Ce 19), 2 assistenter (Ce 16), 1 kanslibitråde (Ce 11), 4 kontorsbiträden (Ca 8) och 1 förste byråingenjör (Ce 27).

De olika befattningarna ha enligt styrelsen lönegradsplacerats med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning och svårighetsgrad. Bestämmande för styrelsen har jämväl varit en önskan, att civilförsvarsbanan icke skulle te sig mindre lockande i fråga om befordrings- och utkomstmöjligheter än andra motsvarande eller närliggande banor, exempelvis karriären inom polisväsendet. Hänsyn har också tagits därtill, att kvalificerade befattningshavare äro nödvändiga för att civilförsvarschefs ledning av arbetet skall kunna underlättas och en önskad decentralisering av verksamheten inom civilförsvaret kunna genomföras. För föreståndare för civilförsvarsbyråerna i de största städerna ha upptagits sammanlagt fyra tjänster i lönegrad 27. I samma lönegrad har styrelsen med hänsyn till önskvärda krav på teknisk utbildning placerat de befattningshavare, som skola handlägga tekniska ärenden. Övriga föreståndare för civilförsvarsbyråerna ha föreslagits upptagna i 25 och 24 eller lägre lönegrader. Den lägre personalen har lönegradsplacerats i överensstämmelse med de grunder, som tillämpas för annan sådan statlig personal. Styrelsen har förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle medgiva placering i högre löneklass än begynnelselöneklass, därest nuvarande kommunalavlönad befattningshavare i civilförsvaret vid övergång i statens tjänst skulle nödgas vidkännas minskning i sina löneförmåner.

T j ä n s t	Ordinarie		Extra-ordinarie	
	lönegrad	antal tjänster	lönegrad	antal tjänster
Förste byråsekreterare.....			Ce 29	1
» byråinspektör			Ce 29	1
» byråingenjör			Ce 29	1
» byråingenjör			Ce 27	25
Konsulent	Ca 27	4	Ce 27	1
Konsulent	Ca 25	10		
Konsulent	Ca 24	10		
Byråsekreterare.....			Ce 24	1
Byråingenjör			Ce 24	1
Förste assistent.....	Ca 22	19	Ce 22	21
Assistent			Ce 20	4
Assistent			Ce 19	56
Assistent			Ce 16	30
Kanslibitråde.....			Ce 11	19
Expeditionsvakt			Ce 9	1
Kontorsbitråde	Ca 8	118		
Summa		161		162

Hela antalet av styrelsen föreslagna ordinarie och extra ordinarie tjänster i skilda lönegrader har upptagits i en vid styrelsens skrivelse fogad uppställning, som återfinnes å föregående sida.

Slutligen har styrelsen förutsatt, att befattningshavare i civilförsvarets lägsta instans må med innehavd befattning mot särskilt timarvode förena uppdrag som instruktör eller lärare vid civilförvarsutbildning. Utan sådant medgivande anses tillgången på instruktörer komma att väsentligt minska.

Kommunernas kostnader för avlöning till administrationspersonalen ha av civilförvarsstyrelsen angivits till 2 300 000 kronor för år. Motsvarande kostnader för styrelsens förslag beräknas till 2 611 000 kronor.

I anledning av civilförvarsstyrelsens förslag i denna del har *ledamoten av riksdagens andra kammare Thapper* i egenskap av lekmanrepresentant i styrelsen avgivit särskilt yttrande av följande innehåll.

Till civilförvarsstyrelsens nu framlagda förslag angående ordnandet av administrationen i civilförsvarets lägsta instans vill jag i princip ansluta mig. Det får sålunda anses vara i full överensstämmelse med de slutsatser, vartill 1945 års civilförvarsutredning kommit, att den lägsta instansen i civilförsvaret får en sådan fast och enhetlig organisation, som den civilförvarsstyrelsen nu föreslår. Emellertid anser jag mig av skäl, som sammanhånga med förslaget kostnadskrävande natur, icke kunna ansluta mig till förslaget om att till länen i detta sammanhang knyta teknisk personal. Jag finner nämligen de tekniska uppgifterna i botteninstansen med avseende å skyddsrum och civilförsvarets tekniska angelägenheter i övrigt icke vara av större omfattning än att de nöjaktigt kunna tillgodoses genom länsstyrelsernas expertis och genom inspektion och vägledning från civilförvarsstyrelsens sida. Vidare anser jag mig böra anmäla avvikande mening i fråga om den föreslagna administrationspersonalens storleksordning i övrigt. Det synes mig tillrådligt att för närvarande, innan den nya organisationen prövats, gå fram med större försiktighet vid tillskapandet av tjänster än vad förevarande förslag innebär. Ur denna synpunkt bör i detta hänseende viss översyn av förslaget äga rum.

Yttranden.

Civilförvarsstyrelsens förslag i dess helhet har av allmänt statsfinansiella skäl avstyrkts av *statskontoret*. Ämbetsverket har erinrat om departementschefens uttalande i propositionen nr 82/1948, att möjligheten att effektivisera och i kostnadsbesparande syfte rationalisera den nuvarande organisationen borde undersökas. Då förslaget i stället för besparing innebure en ökning av de nuvarande kostnaderna med i runt tal 500 000 kronor hade statskontoret icke kunnat tillstyrka, att förslaget lades till grund för proposition till riksdagen. Ämbetsverket föreslår ny utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga. Därvid borde bl. a. dels omfattningen under skilda förhållanden av göromålen klarläggas, dels ock tagas under omprövning huruvida icke det nuvarande polis- och åklagarväsendet med dess personalorganisationer kunde tagas i anspråk för uppgifterna.

Genomförandet av en ny indelning av landet i civilförsvarsområden har avstyrkts i vissa yttranden.

Denna ståndpunkt intages inom länsstyrelsernas krets av bl. a. *länsstyrelsen i Östergötlands län*, som i stället förordat, att civilförsvarets administration i fred anordnas gemensamt för två eller flera civilförsvarsområden på en civilförsvarsbyrå, belägen i ett av civilförsvarsområdena. *Länsstyrelserna i Skaraborgs och Västmanlands län* ha ansett, att ny utredning bör verkställas beträffande möjligheten att bibehålla de nuvarande civilförsvarsområdena. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har uttalat, att påtagliga svårigheter skulle uppstå att leda organisationen i de föreslagna områdena. Deras storlek kunde medföra, att förbindelseavbrott lätt uppstode eller kontakten försvårades samt att civilförsvarscheferna miste kontrollen över verksamheten. Det vore vidare nödvändigt att de, som skulle leda organisationen i krig, också bure ansvaret för planläggningen och organisationens uppbyggnad i fred. Administrationen i botteninstansen skulle i stället kunna uppbyggas inom ramen för de operativa kretsar, vari länen indelats eller kunde indelas.

1947 års landsfiskalsutredning (majoriteten) har anfört, att bildandet av större civilförsvarsområden med underlydande distrikt innebure uppkomsten av en ny administrativ instans mellan länsstyrelserna och landsfiskalerna, vilket måste väcka betänkligheter. Tidpunkten för att införa en sådan nyhet vore även olämpligt vald med hänsyn till den blivande nya indelningen i borgerliga kommuner, som torde påverka civilförsvarets lokala indelning. Den pågående utredningen om länsstyrelsernas framtida organisation bl. a. i civilförsvarshänseende syntes även komma att beröra organisationen av det lokala civilförsvaret.

Majoriteten inom *1948 års länsstyrelseutredning* har funnit det icke nu vara lämpligt att tillskapa en fast organisation, som inom ett par år måste göras om med hänsyn till den kommande ändringen i rikets kommunala och administrativa indelning. Enligt utredningens mening vore även uppenbart, att det förslag till civilförsvarets organisation i länsinstansen, som det ankomme på utredningen att framlägga, kunde komma att påverka utformningen också av botteninstansen. Det måste vidare under nuvarande arbetsmarknadsförhållanden te sig ytterst betänkligt att, innan andra möjligheter undersökts, vidtaga en åtgärd, som komme att skapa en relativt omfattande efterfrågan på arbetskraft. Även om redan ett stort antal personer vore heltidsanställda inom den nuvarande organisationen uppstode dock en icke obetydlig ny efterfrågan. Slutligen innebure förslaget tillskapande av ganska små och därför föga elastiska samt ur rationaliseringsynpunkt mindre lämpliga nya förvaltningsenheter.

Båda utredningarna ha ansett, att den nuvarande områdesindelningen i huvudsak borde bibehållas.

En minoritet inom vardera utredningen har dock i stort sett anslutit sig till civilförsvarsstyrelsens förslag.

Föreningen Sveriges landsfiskaler har i första hand tillstyrkt förslaget i princip under förutsättning likväl, att landsfiskalerna befriades från skyldigheten att mottaga uppdrag inom civilförsvaret. Skulle emellertid sådan befrielse icke vinnas, har föreningen förordat, att nuvarande civilförvarsområden bibehållas oförändrade.

Övriga remissmyndigheter, vilka yttrat sig i denna del, — *överbefälhavaren, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, riksbrandinspektören, samtliga länsstyrelser* frånsett de förut nämnda, *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, stadsförbundet, föreningen Sveriges polismästare, svenska brandbefälsförbundet och svenska brandkårernas riksförbund* — ha i princip tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran. Järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen ha dock i vad avser deras verksamhetsområden betonat, att distriktscheferna borde leda civilförsvaret i krig. Vattenfallsstyrelsen har samma uppfattning och framhåller, att för distriktschefens ledning i krig förutsattes, att han i fredstid deltog i planläggningen. Några länsstyrelser ha erinrat, att med hänsyn till pågående kommunindelning ovisshet rådde, huruvida den föreslagna indelningen skulle bli bestående. I ett par remissvar har uttalats, att den operativa ledningen i krig komme att försvåras genom de stora områdena men att reformens fördelar övertogde. Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap säger sig ha förutsatt, att förslaget föregåtts av en ingående undersökning om möjligheterna att nedbringa administrationskostnaderna.

I sitt tillstyrkande utlåtande anför överbefälhavaren, att det ur militär synpunkt vore fördelaktigt med en begränsning av antalet civilförvarschefer för planlägningsarbetet i fred.

Beträffande ledningen av verksamheten i de föreslagna områdena och distrikten ha olika meningar yppats.

Länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Skaraborgs och Örebro län ha understrukit, att civilförsvaret i botteninstansen borde få starkast möjliga förankring hos polischeferna, vilka regelmässigt borde vara civilförvarschefer. Länsstyrelsen i Skaraborgs län har anfört, att polischef som regel vore väl skickad att vara civilförvarschef på grund av den auktoritativa ställning han intog, den befälsvana han i allmänhet besatte och den kontakt, han hade med bygd och befolkning. Länsstyrelsen i Örebro län har ansett sig ej kunna tillstyrka civilförvarsstyrelsens förslag annat än under förutsättning, att chefskapet i de nya civilförvarsområdena regelmässigt utövades av polischef.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har den bestämda uppfattningen, att det vore nödvändigt att den, som under krig skall bära ansvaret för den operativa civilförvarsverksamheten, även i fred hade ansvaret för planlägningsarbetet och organisationens uppbyggnad. I varje fall måste enligt länsstyrelsens mening krävas en grundlig utbildning och omfattande medverkan av de föreslagna distriktscheferna.

Liknande synpunkter ha framförts av *länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads och Värmlands län* samt av *landsfiskalsutredningen*. Den sistnämnda samt föreningarna *Sveriges landsfogdar* och *Sveriges landsfiskaler* anse, att man måste räkna med att de föreslagna distriktscheferna komme att tagas i anspråk för organisatoriska och andra uppgifter under fredstid i långt större utsträckning än civilförvarsstyrelsen räknat med.

Landsfiskalsutredningen har i denna fråga anfört.

Utredningen befarar, att det icke blir möjligt att begränsa anspråken på de föreslagna distriktschefernas medverkan till att blott lämna civilförvarschefen råd och upplysningar om distriktet. Distriktschefen, som har den närmare kontakten med befolkningen, måste sannolikt i betydande omfattning medverka vid handläggningen av personal-, lokal- och fastighetsärenden, varjämte det är erforderligt att han deltagar i övningar och ständigt håller sig å jour med arbetet inom civilförvarsorganisationen. Han bör även till civilförvarscheferna rapportera händelser, som föranleda ändringar inom distriktet. Distriktschefen kommer härigenom troligen ej att bli mycket mindre arbetsbelastad än den nuvarande civilförvarschefen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har uttalat, att en indelning av länet enligt civilförvarsstyrelsens förslag syntes medföra, att distriktscheferna under krig självständigt måste leda verksamheten inom resp. distrikt och praktiskt taget fungera som civilförvarschefer samt att planläggningen i fred måste ske med hänsyn härtill.

Länsstyrelsen i Örebro län framför såsom sin mening, att resultatet av den föreslagna reformen ej finge bli, att flertalet nuvarande civilförvarschefer omdöptes till distriktschefer, förlorade sin biträdesjälp men det oaktat ålades diverse löpande arbetsuppgifter.

Länsstyrelserna i Södermanlands och Gotlands län samt *svenska brandkårernas riksförbund* ha ifrågasatt, om icke heltidsanställda civilförvarschefer borde anställas.

Skyldigheten att vara civilförvarschef har av *länsstyrelsen i Malmöhus län* föreslagits utvidgad till jämväl annan statlig eller kommunal befattningshavare än befattningshavare vid polis- och brandväsendet.

Vidare ha *svenska brandbefälsförbundet* och *svenska brandkårernas riksförbund* i sina remissvar uttalat, att brandbefälsutbildad person i allmänhet borde reserveras för brandbefälstjänst och ej utses till civilförvarschef.

Övriga remissinstanser ha tillstyrkt eller lämnat utan erinran civilförvarsstyrelsens förslag beträffande denna fråga.

Vad angår omfattningen av personalorganisationen ha *länsstyrelserna i Skaraborgs och Västmanlands län* samt *landsfiskals- och länsstyrelseutredningarna* i enlighet med sitt ställningstagande till indelningsfrågan avstyrkt civilförvarsstyrelsens förslag. Dessa remissmyndigheter ha i stället förordat, att de nuvarande civilförvarscheferna förses med biträdeshjälp i tillräcklig omfattning.

Landsfiskalsutredningen har framhållit, att enligt dess uppfattning hinder icke borde möta för landsfiskal, som vore civilförsvarschef, att utföra civilförsvarsuppgifter på ordinarie tjänstetid och därvid använda sina biträden i den mån kontorets arbetsuppgifter medgäve detta. Nämnda båda utredningar ha föreslagit, att kommunernas fast anställda civilförsvarspersonal borde övertagas och knytas till länsstyrelsernas civilförsvarsavdelningar, vilka skulle äga att ställa denna personal till förfogande för de civilförsvarschefer, som hade behov av fast biträdeshjälp. Detta komme troligen att i huvudsak innebära oförändrad placering för dessa tjänstemän. Personalbehovet för övriga civilförsvarsområden borde tillgodoses dels med ett visst antal nya befattningar, knutna till länsstyrelsernas civilförsvarsavdelningar, dels med tillfällig biträdeshjälp, vartill medel skulle ställas till förfogande av vederbörande länsstyrelse.

I ett flertal remissvar har man understrukt behovet av tekniskt utbildad personal samt förordat, att denna knötes till länsstyrelsernas försvarsavdelningar i stället för till civilförsvarsbyråerna.

I fråga om personalens anställningsformer och löneformer har *statens lönenämnd* ansett sig böra avstyrka inrättandet av i varje fall andra ordinarie befattningar än sådana, som kunna tillkomma enligt gällande praxis för inrättande av ordinarie kontorsbiträdestjänster. Nämnden har vidare funnit det principiellt olämpligt att inplacera likartade befattningar i intilliggande lönegrader såsom skett beträffande de föreslagna konsulentbefattningarna i 24 och 25 lönegraderna.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har framhållit, att det borde närmare övervägas, huruvida de föreslagna befattningshavarna lämpligen borde erhålla ordinarie anställning i den utsträckning, civilförsvarsstyrelsen förordat.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har uttalat önskvärdheten av att alltför fasta anställningsformer såvitt möjligt undvekes.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har betonat vikten av att löneformånerna sättas så högt, att befattningarna kunde rekryteras med fullgod arbetskraft.

Svenska civilförsvarets tjänstemannaförening har ansett, att en omprövning och justering uppåt i lönehänseende av befattningarna borde verkställas.

Med bortseende från viss detaljkritik har civilförsvarsstyrelsens förslag, såvitt nu är ifråga, tillstyrkts eller lämnats utan erinran av övriga remissmyndigheter.

Departementschefen.

I nu gällande civilförsvarslag föreskrives, att riket skall vara indelat i civilförsvarsområden. Varje landsfiskalsdistrikt och stad, som ej ingår i sådant distrikt, utgör i regel ett civilförsvarsområde. Inom området utövas

den omedelbara ledningen av en civilförsvarschef, för vilken finnes en eller flera ställföreträdare. Befattningshavare vid polis- och brandväsendet är skyldig att mottaga uppdrag att vara civilförsvarschef eller ställföreträdare. Kommun är pliktig att ställa erforderlig personal till civilförsvarschefs hjälp. Ersättning till civilförsvarschef utgår av statsmedel, medan — med visst mindre undantag — kostnaderna för avlöningar och andra ersättningar till den biträdande personalen samt omkostnader för administrationen bestridas av kommunerna utan rätt till statsbidrag.

Enligt de av 1948 års riksdag beslutade ändringarna i civilförsvarslagen, vilka träda i kraft den 1 juli 1949, ha kommunerna icke längre skyldighet att ansvara för civilförsvarets administration i botteninstansen. Denna uppgift har i stället överförts på staten, som alltså fr. o. m. nästa budgetår har att fastställa organisationen och bestrida kostnaderna för densamma.

Frågan om hur den nya organisationen skulle utformas löstes icke i samband med ändringarna i civilförsvarslagen. Det förutsattes i stället, att förslag härom skulle underställas 1949 års riksdag. Sedan civilförsvarsstyrelsen numera verkställt utredning i ämnet, framlägger jag förslag till organisationsfrågans lösning.

Vid mitt övervägande av detta spörsmål har jag funnit, att civilförsvarets verksamhet i krig i stort sett bör bygga på den nuvarande indelningen i civilförsvarsområden. Behovet i vissa fall av en för flera civilförsvarsområden gemensam disposition av civilförsvarsförband torde böra tillgodoses genom att områdena i enlighet med civilförsvarskungörelsens bestämmelser sammanföras till kretsar. Jag förutsätter vidare, att befattningshavare vid polis- och brandväsendet alltjämt skall vara pliktig åtaga sig uppdrag såsom civilförsvarschef.

Från dessa utgångspunkter kan jag icke finna det lämpligt, att för administrationen i fred skapas territoriella enheter, omfattande flera civilförsvarsområden. Dessa skulle ur flera synpunkter bli ytterst svåra att organisatoriskt behärska. Det kan befaras, att cheferna för dessa administrationsområden — särskilt om de, såsom merendels torde bli fallet, vore landsfiskaler — skulle få en alltför tyngande arbetsbörda och icke i erforderlig utsträckning kunde ägna sig åt civilförsvaret. Cheferna för de i administrationsområdena ingående distrikten (motsvarande de nuvarande civilförsvarsområdena) skulle å andra sidan — trots att de i krig regelmässigt måste övertaga ledningen av civilförsvaret — på ett enligt min mening icke önskvärt sätt ställas vid sidan av de i fredstid nödvändiga förberedelserna. Av kostnadsskäl torde det vidare icke böra ifrågakomma, att för de göromål, som likväl skulle åvila distriktscheferna, ställa biträdespersonal till deras förfogande.

För allmänheten skulle den nya ordningen med stora administrationsområden medföra ökade svårigheter att komma i kontakt med civilförsvarets lokala ledning.

I kostnadshänseende bör beaktas, att civilförsvarspersonalens koncentration till ett relativt litet antal civilförsvarsbyråer — enligt styrelsens förslag 104 i hela riket — nödvändiggör resor i betydande omfattning. Härav skulle föranledas avsevärda direkta reseutgifter, varjämte den minskning av personalbehovet, som möjligen kunde inträda vid personalens sammanförande från mindre till större områden, skulle motvägas.

På grund av vad nu anförts har jag kommit till den uppfattningen, att den nya statliga administrationen lämpligen bör anknytas till nuvarande civilförsvarsområden.

Den av kommunerna uppbyggda organisationen i botteninstansen är självfallet icke utformad på ett enhetligt sätt. Inom civilförsvarsområde, vari stad eller annat större samhälle ingår, har personalen i allmänhet sammanförts till en civilförsvarsbyrå med en eller flera heltidsanställda befattningshavare i högre löneställning samt skrivpersonal. I övriga områden utgöres personalen i regel endast av hel- eller deltidsanställd skrivpersonal. Det sammanlagda antalet på kommunal civilförsvarsstat redovisade heltidsbefattningar uppgår f. n. till 288. Den deltidsanställda personalen omfattade vid tiden omkring den 1 juli förra året 244 befattningshavare. Antalet torde därefter ha stigit något. Det torde i detta sammanhang böra beaktas, att utöver den personal, som upptagits på civilförsvarsstat, kommunerna i viss utsträckning torde ha ställt även annan arbetskraft till civilförsvarets förfogande.

De för personalen angivna löneförmånerna — om vilka civilförsvarsstyrelsen under hand lämnat upplysning — utgå efter till synes ganska oenhetliga grunder. Även personalens utbildning och kvalifikationer torde vara mycket växlande. Frånsett befattningshavare för enklare skrivgöromål torde den emellertid i stor utsträckning utgöras av polismän, vilka ofta tjänstgjort inom civilförsvaret eller luftskyddet under relativt lång tid.

Såsom civilförsvarsstyrelsen framhållit, äro civilförsvarets arbetsuppgifter kvantitativt betydande. I enlighet med beslut av 1948 års riksdag har utbildningsplikten utvidgats. På planläggningens område fordras — sedan organisationsplanerna numera i huvudsak upprättats — att specialplaner komma till stånd för olika verksamhetsgrenar. I övrigt förekomma inom civilförsvaret bl. a. personalärenden (inskrivnings- och uppskovsärenden), tekniska ärenden m. m. Dessa uppgifter äro i och för sig icke av övergående natur. Sålunda måste personal inskrivas i samma mån som äldre personal avgår, nya årsklasser av civilförsvarspliktiga utbildas, planläggningen anpassas efter ändrade förhållanden, den tekniska materielen överses o. s. v. Även om fördelningen av dessa uppgifter på de olika instanserna kan komma att växla, måste man räkna med att ett betydande arbete kommer att åvila botteninstansen. Det är därför ofrånkomligt, att denna utrustas med en viss fast personalkader.

Att mera exakt beräkna botteninstansens totala personalbehov är f. n.

icke möjligt. I första hand måste givetvis det nuvarande personalbeståndet tjäna till ledning. Jag anser det emellertid vara angeläget, att stor försiktighet iakttages, då nu en ny statlig personalorganisation skall utformas. Jag har därför vid min uppskattning av personalbehovet utgått från att heltidstjänstgörande befattningshavare böra anställas endast inom områden, där redan nu erfarenhetsmässigt erforderliga heltidstjänster finnas. Samtidigt har jag, där så med hänsyn till omständigheterna syntes möjligt, i viss utsträckning reducerat personalbeståndet. För områden, som icke tilldelas heltidsanställda befattningshavare, torde arbetskraftbehovet efter prövning i varje särskilt fall böra tillgodoses genom tillfällig hjälp. Särskilda medel för sådant ändamål böra därför anvisas. Hinder bör därvid icke möta att, då så finnes lämpligt, sammanslå flera deltidstjänster till en heltidstjänst. I fall, då en landsfiskal, som är civilförsvarschef, har behov av arbetskraftförstärkning för såväl landsfiskals- som civilförsvarsuppgifter, hör, om göromålen sammanlagt motsvara full daglig arbetstid, en heltidstjänst kunna inrättas, varvid kostnaderna torde böra fördelas mellan de för landsfiskalsorganisationen och civilförsvaret avsedda anslagen. Inom varje län bör personalen stå till länsstyrelsens förfogande och av denna fördelas på de olika civilförsvansområdena. I syfte att inom minsta möjliga kostnadsram ernå största möjliga effektivitet bör personalbehovet fortlöpande överses.

Innan jag övergår att redogöra för mitt förslag till personaluppsättning i den nya organisationen vill jag även något beröra grunderna för löneavvägningen. Den heltidsanställda personalen bör givetvis inplaceras i ett enhetligt löne- och beföringssystem. Arvodestjänst torde härvid icke böra ifrågakomma. Beträffande den egentliga skrivpersonalen bör den för kontorsbiträden gällande reglerade beföringsgången tillämpas, dock att tillsvidare icke inrättas ordinarie tjänster eller för sådana biträden, som nu icke inneha pensionsberättigande befattningar, extra ordinarie tjänster. Andra befattningshavare än kontorsbiträden böra lämpligen fördelas på extra och extra ordinarie tjänster. Jag har ansett, att extra ordinarie anställning bör användas i de fall, då motsvarande kommunala befattning förenats med pensionsrätt. För övriga tjänster har extra anställning föreslagits. Vad lönegradsplaceringarna angår ha dessa, med beaktande av göromålens art, verkställts i anslutning till vanligen förekommande lönegrader för statstjänstemän. Löneskalan omspanner, bortsett från kontorsbiträdesbefattningarna, tjänster mellan 9 lönegraden (expeditionsvakt) och 29 lönegraden (förste byråingenjör, förste byråinspektör och förste byråsekreterare). Frånsett städerna Stockholm, Göteborg och Malmö har intet civilförsvarsområde tilldelats befattning i högre lönegrad än 23 (assistent). Löneställningen har icke utom i några få undantagsfall föreslagits högre än enligt de kommunala staterna. I dessa fall har anpassning skett efter de statliga lönesättningsnormerna. I åtskilliga fall ger den förordade placeringen lägre lön än på den kommunala befattningen.

I enlighet med vad jag nu anført beräknar jag, att följande heltidsbefattningar äro erforderliga, nämligen 1 förste byråingenjör (Ce 29), 1 förste byråsekreterare (Cg 29), 1 förste byråinspektör (Cg 29), 1 förste byråsekreterare (Ce 27), 1 förste byråingenjör (Cg 27), 1 förste byråinspektör (Cg 27), 1 byråingenjör (Ce 24), 1 byråsekreterare (Ce 24), 1 amanuens enligt reglerad befordringsgång, 4 assistenter (Ce 23), 1 assistent (Cg 23), 15 assistenter (Ce 20), 9 assistenter (Cg 20), 1 materialförvaltare (Ce 19), 1 bokhållare (Ce 16), 5 assistenter (Ce 16), 10 assistenter (Cg 16), 6 assistenter (Ce 14), 32 assistenter (Cg 14), 3 kanslibiträden (Ce 11), 5 kanslibiträden (Cg 11), 1 expeditionsvakt (Ce 9), 73 biträden enligt reglerad befordringsgång eller sammanlagt 175 befattningar. För Stockholm har jag härvid räknat med 49, för Göteborg med 13 och för Malmö med 12 tjänster.

Tekniska tjänster och förrådspersonal ha förordats endast för Stockholm. För att andra civilförvarsområden skola kunna erhålla teknisk hjälp torde särskilda medel för detta ändamål böra beräknas. Jag återkommer härtill vid anslagsuppskattningen.

Såsom jag förut anført ha kommunerna f. n. på civilförvarsstat omkring 288 heltidsanställda befattningshavare. Civilförvarsstyrelsen hade för de av styrelsen föreslagna 104 civilförvarsområdena upptagit 161 ordinarie och 162 extra ordinarie, tillhopa 323 tjänster. Enligt en av civilförvarsstyrelsen under hand gjord beräkning angående behovet av tjänster inom en organisation, anknuten till nuvarande civilförvarsområden, skulle 207 heltids- och 525 deltidstjänster vara erforderliga. Jag har sålunda i förhållande härtill förordat en kraftig reducering av personalbeståndet. Därvid har jag förutsatt, att civilförvarscheferna skola få utnyttja all den specialutbildade personal — länsarkitekt, länsbrandinspektör, brandfogdar m. fl. — vilken finnes anställd inom länen. Jag har även utgått från att — såsom jag anförde i propositionen nr 81/1948 — kommunernas skyldighet enligt 45 § civilförvarslagen att genom sina myndigheter lämna civilförvarschef biträde i frågor, som äga samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden, skall utnyttjas i större utsträckning än hittills varit fallet.

Beträffande den nu kommunalt anställda personalens storlek ävensom personaluppsättningen enligt civilförvarsstyrelsens förslag och underhandsberäkning samt enligt mitt förslag torde jag i övrigt få hänvisa till särskild bilaga. I denna redovisas även en sammanställning av kostnaderna för administrationen.

Innehavarna av de kommunala civilförvarsbefattningarna ha i ett stort antal fall vunnit sådan omfattande kännedom och rutin beträffande civilförvarsuppgifter, att de icke utan svårighet kunna ersättas med ny personal. Det är därför önskvärt, att sådana befattningshavare kunna övertagas av den statliga organisationen. Den nu anställda personalen i övrigt bör i den utsträckning så lämpligen kan ske beredas anställning i den nya organisationen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att reglera de särskilda

avlönings- och pensionsfrågor, som kunna uppkomma vid övergång från kommunal befattning till motsvarande statlig befattning. Likaså torde Kungl. Maj:t äga rätt att om löneminskning därvid skulle uppkomma tillerkänna vederbörande personligt lönetillägg.

I enlighet med det anförda böra på personalförteckning för civilförsvarets lokala administration uppföras en förste byråingenjör i Ce 29 samt en förste byråsekreterare i Ce 27.

Civilförsvarschefernas arvoden m. m.

Nuvarande ordning.

Enligt kungörelsen den 22 december 1944 (nr 817) med bestämmelser om arvode m. m. åt civilförsvarschefer och ställföreträdare för civilförsvarschef äger civilförsvarschef, som icke är statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, åtnjuta arvode för uppdragets fullgörande. Civilförsvarsområdena hänföras med avseende på arvodenas storlek till fem grupper. Arvodet uppgår i grupp 1 till 360 kronor, i grupp 2 till 480 kronor, i grupp 3 till 840 kronor i grupp 4 till 1 200 kronor och i grupp 5 till 1 800 kronor, allt för år räknat. Vid civilförsvarsberedskap höjas arvoden med 50 procent. För Stockholms, Göteborgs och Malmö civilförsvarsområden, där ledningen av civilförsvaret icke eller endast i ringa omfattning kan förenas med annan verksamhet, gälla i särskild ordning meddelade bestämmelser. Sålunda utgår årligt arvode till civilförsvarschefen i Stockholms civilförsvarsområde med 12 000 kronor, till ställföreträdande civilförsvarschefen i Göteborgs civilförsvarsområde med 9 120 kronor och till civilförsvarschefen i Malmö civilförsvarsområde med 8 000 kronor.

Genom beslut den 26 juni 1948 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att civilförsvarschef, som är statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, skall för uppdraget äga åtnjuta arvode med hälften av det belopp, som enligt nämnda kungörelse utgår till annan civilförsvarschef. Vid civilförsvarsberedskap utgår dubbelt belopp.

Kostnaderna för avlöning åt civilförsvarschef och ställföreträdare bestridas helt av staten.

Civilförsvarsstyrelsens förslag.

Enligt civilförsvarsstyrelsens mening borde ett enhetligt system tillämpas i fråga om avlöningen till civilförsvarschef. Nuvarande uppdelning av civilförsvarsområdena i grupper med ett differentierat arvodessystem vore ganska opraktisk. De skäl, som förelegat härför, gjorde sig ej heller gällande med samma styrka i fråga om civilförsvarsområden av den betydande storleksordning, som styrelsens förslag innebär. Styrelsen har ej heller fun-

nit skäl att uppehålla den nuvarande skillnaden i arvodeshänseende mellan civilförsvarschef, som är statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, och annan civilförsvarschef. En för alla civilförsvarschefer lika ersättning borde utgå. Ersättningen borde svara mot den arbetsbörda och det ansvar, som skall åvila civilförsvarschef. Ersättningen har föreslagits bestämd till 125 kronor för månad. I fråga om Stockholms, Göteborgs och Malmö civilförsvarsområden, där heltidsanställda befattningshavare erfordras för ledningen av civilförsvaret, har styrelsen förordat oförändrade arvoden. Särskild ersättning till civilförsvarsdirektören i Gotlands län i hans egenskap av civilförsvarschef har ej ansetts böra utgå.

Till distriktschef har föreslagits skola utgå arvode med 40 kronor för månad.

Ställföreträdare för civilförsvarschef och distriktschef har ansetts böra åtnjuta samma förmåner som dessa vid tjänstgöring i deras ställe, därvid i allmänhet motsvarande avdrag skulle ske på ersättningen till civilförsvarschef resp. distriktschef.

Nuvarande kostnader för arvoden till civilförsvarscheferna ha av styrelsen angivits till 200 000 kronor. Arvodeskostnaderna skulle vid bifall till styrelsens förslag uppgå till 411 000 kronor.

Yttranden.

Statskontoret har framhållit, att civilförsvarsstyrelsens förslag beträffande arvodena till civilförsvarscheferna, deras ställföreträdare och distriktscheferna innebär en ökning med över 100 procent. Med hänsyn bl. a. härtill har ämbetsverket avstyrkt bifall till förslaget.

I två remissvar har förordats högre arvoden än de av civilförsvarsstyrelsen föreslagna. Sålunda har *överståthållarämbetet* ansett, att arvodet till civilförsvarschefen i Stockholm borde höjas från 12 000 till 15 000 kronor för år. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har föreslagit en ökning av arvodena från av civilförsvarsstyrelsen förordade 1 500 kronor till 1 800 kronor per år.

Statens lönenämnd har ej funnit skäl till erinran mot förslagen men ansett, att arvodenas storlek och därmed sammanhängande förhållanden borde lösas provisoriskt i avvaktan på den pågående översynen av landsfiskalernas lönegradsplacering.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ifrågasatt, om icke en viss differentiering av civilförsvarschefernas arvoden borde tillämpas.

Frånsett vissa erinringar i ett par remissvar beträffande storleken av distriktschefernas arvoden ha övriga hörda remissmyndigheter — i några fall kraftigt — tillstyrkt civilförsvarsstyrelsens förslag eller lämnat det samma utan erinran.

Departementschefen.

Enligt beslut av 1944 års riksdag (rd. skr. nr 472/1944) bemyndigades Kungl. Maj:t att efter verkställd utredning av behovet under tid, då civil-

försvarsberedskap rådde, tillägga statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, vilken förordnats till civilförsvarschef eller ställföreträdare, arvode med högst samma belopp, som utginge till civilförsvarschef, som ej vore statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet. På förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 320/1945) utsträcktes detta bemyndigande av 1945 års riksdag till att gälla jämväl för tid, då civilförsvarsberedskap ej rådde.

Kungl. Maj:t äger alltså utan riksdagens hörande medgiva höjning av arvodena inom angivna gränser. Då en sådan höjning emellertid skulle påverka medelsberäkningen, torde frågan härom böra underställas riksdagens prövning.

I det föregående har jag förordat, att organisationen i botteninstansen alltjämt skall bygga på den nuvarande indelningen i civilförsvarsområden. I anseende härtill finner jag ej skäl tillstyrka, att gällande gruppering av civilförsvarsarvodena slopas.

I likhet med flertalet remissinstanser finner jag det nu utgående arvodet till civilförsvarschef, vilka äro statliga befattningshavare vid polisväsendet, icke utgöra skälig kompensation för det merarbete, som kräves för att civilförsvarsgöromålen skola fullgöras tillfredsställande. Skillnaden i arvodeshänseende mellan civilförsvarschef, som äro statliga befattningshavare vid polisväsendet, och andra civilförsvarschef anser jag icke längre böra upprätthållas. Jag förordar därför, att samtliga civilförsvarschef inom respektive grupper erhålla lika arvode, varvid de belopp böra utgå, som nu äro fastställda för civilförsvarschef, vilka icke äro statsavlönade befattningshavare vid polisväsendet.

I övrigt föreslår jag icke någon ändring i de bestämmelser, som nu gälla beträffande ersättning till ifrågakvarande befattningshavare.

Anslagsberäkningar.

I. Civilförsvaret: Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar.

Departementschefen.

De medel, som skola ställas till förfogande för bestridande av kostnaderna för civilförsvarets botteninstans, torde böra uppdelas på ett avlönings- och ett omkostnadsanslag.

Avlöningsanslaget torde böra fördelas på två anslagsposter, den ena till icke-ordinarie personal och den andra till rörligt tillägg.

För grundlöner till den heltidsanställda icke-ordinarie personal, som i det föregående angivits, beräknar jag 950 000 kronor. För arvoden till civilförsvarschef och deras ställföreträdare torde erfordras ett belopp av 270 000 kronor. Till kostnader för anlåtande av teknisk expertis beräknar jag 150 000 kronor. Härjämte böra i enlighet med vad tidigare anförts medel avses dels för arvodestillägg till vissa befattningshavare (50 000 kronor), dels ock för biträdes hjälp på civilförsvarskontoren, nämligen för semester-

och sjukvikarier m. m. inom civilförvarsområden, varest heltidsanställd personal finnes (100 000 kronor), samt för tillfällig personal för tillgodoseende av behovet av arbetskraft inom civilförvarsområden, vilka icke tilldelats heltidsanställd personal (650 000 kronor), eller tillhopa ett belopp av 800 000 kronor. Anslagsposten i sin helhet skulle alltså uppgå till (950 000 + 270 000 + 150 000 + 800 000) 2 170 000 kronor.

Till rörligt tillägg beräknar jag 100 000 kronor.

Medel för arvoden och andra ersättningar, som jämlikt avlöningsreglementet för civilförvarspersonal utgår vid annan tjänstgöring än för utbildning, torde lämpligen böra beräknas under anslaget till Civilförsvaret: Utbildnings- och övningsverksamhet.

Avlöningsanslaget bör alltså upptagas till (2 170 000 + 100 000) 2 270 000 kronor.

2. Civilförsvaret: Civilförvarsområdenas administration: Omkostnader.

Förslag.

Civilförvarsstyrelsen har föreslagit, att av omkostnadsmedel skola bestridas utgifter för hyra av kontorslokaler, sjukvård, resekostnads- och traktamentsersättningar till civilförvarschefer och biträdespersonal, expenser samt kostnader för inlösen av kontorsmateriel.

Rörande medelsbehovets beräkning anför styrelsen.

I fråga om hyra av kontorslokaler och expenser torde, där civilförvarschef är statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, uppkommande kostnader böra bestridas från anslaget Landsfiskalerna m. fl.: Omkostnader. Styrelsen förutsätter nämligen, att gemensamma kostnader i detta hänseende komma att uppstå för civilförvars- och polisverksamheten. Vidare bör i likhet med vad nu gäller resekostnads- och traktamentsersättningar för sådan civilförvarschef gäldas från sistnämnda anslag.

I avbidan på närmare erfarenheter beräknar styrelsen övriga omkostnader med undantag av kostnaderna för inlösen av kontorsmateriel till 400 000 kronor.

Länsstyrelserna ha beräknat kostnaderna för inlösen av kontorsmateriel, med utgångspunkt från nu rådande indelning i civilförvarsområden och organisationer, till 375 000 kronor. Med hänsyn till den rationalisering, som civilförvarsstyrelsens förevarande förslag i detta hänseende innebär, torde ett något mindre behov än eljest föreligga i fråga om kontorsmateriel. Kostnaderna för täckande av detta behov genom inlösen beräknar styrelsen till 300 000 kronor. Det är att märka, att fråga här är om en engångsanskaffning av materiel.

Sammanlagt skulle alltså enligt civilförvarsstyrelsens beräkningar till omkostnader böra anvisas (400 000 + 300 000) 700 000 kronor.

Departementschefen.

Omkostnadsstaten för civilförvarsområdenas administration bör upptaga poster till sjukvård, reseersättningar, expenser, övriga utgifter (hy-

ror) och inlösen av kontorsmateriel. Kostnaderna för inlösen av kontorsmateriel äro beroende på de överenskommelser, som kunna träffas med kommunerna angående överlåtelse av sådan materiel. Även beträffande övriga ändamål är det icke f. n. möjligt att med någon större grad av säkerhet förutse medelsåtgången. Jag föreslår, att posterna beräknas till resp. 10 000, 50 000, 40 000, 180 000 och 220 000 kronor. Anslaget i dess helhet skulle alltså upptagas till (10 000 + 50 000 + 40 000 + 180 000 + 220 000) 500 000 kronor. Jag förutsätter härvid i likhet med civilförsvarsstyrelsen, att, då landsfiskal är civilförsvarschef, vissa kostnader komma att bestridas från det för landsfiskalsorganisationen avsedda omkostnadsanslaget.

Civilförsvaret: Utbildnings- och övningsverksamhet.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 181, har under rubriken Civilförsvaret: Utbildnings- och övningsverksamhet preliminärt beräknats ett anslag av 5 000 000 kronor. Från anslaget, som saknar direkt motsvarighet i gällande riksstat, har avsetts skola bestridas dels utgifter för utbildning vid statens civilförvarsskola m. m., dels kostnader för central och lokal utbildning inom länen, dels utgifter för övningar, dels ock ersättningar till civilförsvarspersonal under deltagande i utbildning och övning. Medel för dessa ändamål finnas f. n. anvisade under fyra olika förslagsanslag, nämligen Utbildning vid statens civilförvarsskola samt vid kurser, anordnade av länsstyrelserna, Övnings- och försöksverksamhet, Bidrag till kommuner till kostnaderna för vissa arvoden m. m. samt Bidrag till kommuner för utbildning m. m.

Anledningen till att detta anslag i statsverkspropositionen beräknades preliminärt var, att inom civilförsvarsstyrelsen pågick utredning rörande ersättning till personal i allmänna civilförsvaret och verkskyddet ävensom till hemskyddsledare för deltagande i utbildning och övning samt att beräkningen av anslaget var beroende av denna utredning.

Med skrivelse den 15 januari 1949 har civilförsvarsstyrelsen överlämnat en av särskilda sakkunniga utarbetad promemoria angående ändrade bestämmelser rörande ersättning till personal i civilförsvaret jämte därvid fogade författningsförslag. Förslaget har i sedvanlig ordning remissbehandlats.

Av skäl, som jag i det följande kommer att närmare beröra, bör det emellertid tills vidare anstå med att utfärda nya ersättningsbestämmelser. Medelsberäkningen under detta anslag torde alltså, beträffande kostnaderna för ersättningar till civilförsvarspersonal, för nästa budgetår böra beräknas med utgångspunkt från gällande bestämmelser.

Civildéforsvarsstyrelsens medelsframställning.

I skrivelse den 28 september 1948 har *civildéforsvarsstyrelsen* gjort framställning om anslag för budgetåret 1949/50.

Om utbildningen vid statens civildeforsvarsskola m. m. framhåller styrelsen, att av det för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget å 316 000 kronor till utbildning vid statens civildeforsvarsskola samt vid kurser, anordnade av länsstyrelserna, 110 000 kronor avsetts för kurser vid civildeforsvarsskolan och 40 000 kronor för inspelning av film. Under nästkommande budgetår borde enligt styrelsen kursverksamheten vid civildeforsvarsskolan utökas. Genom förstatligandet av administrationen syntes det bli möjligt att anordna kurser för högre tjänstemän inom den lokala administrationen, vilket tidigare ej skett. Vidare vore det erforderligt, att personal i bombröjningsenheter, vilka nyupprättats under innevarande budgetår, bereddes tillfälle till central utbildning. För den utökade utbildningsverksamheten borde beräknas 125 000 kronor. Liksom under innevarande budgetår borde härjämte inspelning av film för att användas som hjälpmedel vid utbildning få äga rum. Kostnaderna härför beräknades till 40 000 kronor.

För utbildning vid statens civildeforsvarsskola m. m. har styrelsen alltså beräknat (125 000 + 40 000) 165 000 kronor.

Till central och lokal utbildning inom länen skulle enligt styrelsens förslag under nästa budgetår anvisas medel dels för sådan av länsstyrelserna anordnad kursverksamhet, vartill medel f. n. disponeras under anslaget till utbildning vid statens civildeforsvarsskola samt vid kurser, anordnade av länsstyrelserna, dels ock för sådan lokal utbildning och övning, som f. n. bekostas av kommunerna med rätt till statsbidrag men enligt de ändringar i civildeforsvarslagen, vilka träda i kraft den 1 juli 1949, helt skall bestridas av statsverket.

Under erinran om att för centrala kurser, anordnade av länsstyrelserna, för innevarande budgetår avsetts ett belopp av 166 000 kronor framhåller styrelsen, att länsstyrelserna hemställt om tillhopa omkring 600 000 kronor för motsvarande ändamål under nästa budgetår. Enligt civildeforsvarsstyrelsens mening vore länsstyrelsernas kurser av utomordentlig betydelse. Det för ändamålet erforderliga beloppet syntes dock kunna reduceras till 350 000 kronor. Det bleve då möjligt för varje länsstyrelse att anordna fyra kurser under budgetåret ävensom att, liksom tidigare, i förekommande fall bestrida kostnader för förlorad arbetsinkomst till deltagare i utbildning vid statens civildeforsvarsskola.

I fråga om den lokala utbildningen påpekar styrelsen, att densamma under nästa budgetår skulle bedrivas i samma omfattning som under innevarande budgetår, dock att grundläggande utbildning av 16-åringar ej skulle äga rum. För innevarande budgetår hade för lokal utbildning beräknats statsbidrag med 850 000 kronor. Då statsbidraget utgjorde två tredjedelar

av de totala kostnaderna, hade dessa sålunda ansetts uppgå till 1 275 000 kronor. Länsstyrelserna hade beräknat kostnaderna, vilka under nästa budgetår helt skulle bestridas med statsmedel, till omkring 1 500 000 kronor. Civilförsvarsstyrelsen uppskattar för sin del medelsbehovet till 1 300 000 kronor.

Till central och lokal utbildning inom länen har styrelsen sålunda beräknat (350 000 + 1 300 000) 1 650 000 kronor.

Till övningar hade enligt vad civilförsvarsstyrelsen framhållit för innevarande budgetår 5 000 kronor upptagits under anslaget till övnings- och försöksverksamhet. Vidare hade under anslaget till bidrag till kommuner för utbildning m. m. beräknats ett belopp av 140 000 kronor såsom statsbidrag till kommuner för anordnande av lokala övningar. Då statsbidraget utgjorde två tredjedelar av de totala kostnaderna hade sålunda dessa ansetts komma att uppgå till 210 000 kronor.

Med utgångspunkt från oförändrade kostnader för ändamålet föreslår styrelsen, att för nästa budgetår, då övningskostnaderna i sin helhet skola bestridas av statsmedel, till övningar upptages ett belopp av (5 000 + 210 000) 215 000 kronor.

Slutligen har styrelsen, i avvaktan på den i det föregående omnämnda utredningen rörande ersättning till viss personal inom civilförsvaret, föreslagit, att till ersättning till personal under deltagande i civilförsvarsutbildning och övningar beräknas ett belopp av 3 400 000 kronor.

Sammanlagt skulle alltså enligt styrelsens beräkningar till utbildnings- och övningsverksamhet under budgetåret 1949/50 behöva anvisas (165 000 + 1 650 000 + 215 000 + 3 400 000) 5 430 000 kronor.

Statskontoret har i avgivet yttrande över civilförsvarsstyrelsens framställning anfört, att den nu tillämpade anslagsuppställningen vore mera överskådlig och ur redovisningssynpunkt avgjort lämpligare än styrelsens förslag.

Departementschefen.

I enlighet med vad i statsverkspropositionen förutsatts torde med ingången av nästa budgetår till ett anslag böra sammanföras samtliga statsverket åvilande kostnader i samband med civilförsvarets utbildnings- och övningsverksamhet. Då kommunerna enligt de av 1948 års riksdag beslutade ändringarna i civilförsvarslagen — vilka träda i kraft den 1 juli 1949 — icke vidare skola ha skyldighet att med statsbidrag bestrida utbildnings- och övningskostnader, erfordras sålunda icke särskilt anslag å riksstaten för täckande av sådant bidrag. Även i övrigt synes en koncentration under en rubrik av den statliga medelsanvisningen för civilförsvarets obligatoriska utbildnings- och övningsverksamhet önskvärd.

Till utbildning vid statens civilförvarsskola m. m. torde för nästa budgetår böra upptagas 150 000 kronor eller samma belopp, som enligt civilförvarsstyrelsen avsetts skola tagas i anspråk för motsvarande ändamål av innevarande budgetårs anslag å 316 000 kronor till utbildning vid statens civilförvarsskola samt vid kurser, anordnade av länsstyrelserna.

Beräkningen av medelsbehovet för central och lokal utbildning inom länen under nästa budgetår är på grund av de otillräckliga erfarenheterna om medelsåtgången — gällande utbildningskungörelse utfärdades den 18 september 1948 — förenad med vissa svårigheter. Civilförvarsstyrelsens beräkningar synas mig emellertid kunna godtagas, varför jag alltså tillstyrker, att för ändamålet beräknas 1 650 000 kronor. Inom ramen av detta belopp torde utbildningen inom länen böra ske centralt eller lokalt i huvudsaklig överensstämmelse med vad styrelsen förutsatt.

Till övningar torde enligt civilförvarsstyrelsens förslag böra beräknas 215 000 kronor.

Vad härefter angår ersättning till personal under deltagande i civilförvarsutbildning och övning har, såsom förut angivits, civilförvarsstyrelsen numera inkommit med förslag till ändrade bestämmelser om sådan ersättning. Förslaget, som allenast avser fredsförhållanden, innebär i huvudsak att ersättning skall utgå i form av timlön samt att nu gällande dyrortsgradering och begränsning av ersättningsrätten, i vad gäller deltagande i utbildning och övning, till tid utöver 60 timmar för kalenderår skall upphöra. Timlönen föreslås bestämd till 1 krona för den, som uppnått 18 års ålder, och 60 öre för annan person. Enligt civilförvarsstyrelsens beräkningar skulle kostnaderna för ersättningar enligt de föreslagna bestämmelserna under nästa budgetår uppgå till omkring 3,4 miljoner kronor.

Rörande lämpligheten av att nu utfärda ändrade ersättningsbestämmelser inom civilförsvaret ha delade meningar gjort sig gällande redan vid förslagets utarbetande inom civilförvarsstyrelsen. Av styrelsen tillkallade sakkunniga ha nämligen efter samråd med kommittén för frivilligt försvarsarbete, vilken inom försvarsdepartementet verkställer utredning rörande vissa spörsmål beträffande de frivilliga försvarsorganisationerna, funnit ersättningsfrågan böra behandlas samtidigt med motsvarande spörsmål för de frivilliga organisationernas del.

Även i remissyttrandena ha meningarna om lämpligheten av att separat lösa frågan om ersättning till civilförvarspersonal gått starkt isär. Invändningarna ha i huvudsak inneburet, att de föreslagna bestämmelserna skulle försvåra rekryteringen till de frivilliga försvarsorganisationerna och leda till att motsvarande förmåner måste beredas personalen i dessa.

Vid framläggandet av propositionen (nr 81) för 1948 års riksdag angående de då genomförda ändringarna i civilförvarslagen anslöt jag mig i princip till ett av 1945 års civilförvarsutredning framlagt förslag att er-

sättning till personal i allmänna civilförsvaret, verkskyddet samt hemskyddsledare för deltagande i övnings- och utbildningsverksamhet borde utgå utan den f. n. stadgade begränsningen. Sedan dess ha, som redan framhållits, särskilda sakkunniga tillkallats för att inom försvarsdepartementet verkställa utredning rörande de frivilliga försvarsorganisationerna. Denna utredning torde även komma att beröra frågan om ersättning till personal i dessa organisationer. Ehuru jag anser, att dessa två ersättningsfrågor icke utan vidare måste lösas på ett ensartat sätt, synes mig dock skäl tala för att låta förslaget om nya ersättningsbestämmelser för civilförsvarets personal vila till dess statsmakterna bli i tillfälle att pröva även motsvarande förslag rörande de frivilliga försvarsorganisationerna. Jag utgår därför från att nu gällande ersättningsbestämmelser böra äga tillämpning även under nästa budgetår samt att anslagsberäkningen bör ske med utgångspunkt härifrån.

Såsom jag i det föregående anfört torde vidare under det nu förevarande anslaget böra beräknas medel för arvoden och andra ersättningar, som jämlikt avlöningsreglementet för civilförsvarspersonal utgår vid annan tjänstgöring än för utbildning och övning. En särskild anslagspost, benämnd ersättningar jämlikt avlöningsreglementet för civilförsvarspersonal, bör i enlighet härmed upptagas. Medelsbehovet under densamma uppskattar jag till 300 000 kronor.

Enligt det anförda skulle sålunda förevarande anslag för budgetåret 1949/50 upptagas till (150 000 + 1 650 000 + 215 000 + 300 000) 2 315 000 kronor.

Fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Förslag.

På riksstaten för budgetåret 1945/46 finnes uppfört ett reservationsanslag, benämnt Civilförsvaret: Bidrag till kommuner för anskaffande av materiel m. m. å 100 kronor.

Till anslaget ha överförts dels under anslaget till Bidrag till kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum anvisade medel om 5 000 000 kronor för statsbidrag för anordnande av källarmursgenombrott, dels ock av behållningen å reservationsanslagen till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning, Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. samt Anskaffande av utrustning för luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. ett belopp av 1 000 000 kronor. Av sistnämnda belopp avsågs hälften till anskaffning av materiel för blockorganisationen och hälften till viss materielanskaffning i samband med organisationsplanernas fastställande. Härjämte disponeras anslaget för utgivande jämlikt punkt 6 i övergångsbestämmelserna till civilförsvarslagen av statsbidrag till kommuner för materiel, utrustning eller annan egendom för civilför-

svarsändamål, som anskaffats före lagens ikraftträdande den 1 december 1944.

Vid utgången av budgetåret 1947/48 fanns på anslaget till Bidrag till kommuner för anskaffande av materiel m. m. en behållning av i runt tal 5 783 000 kronor.

Genom beslut den 9 juli 1948 medgav Kungl. Maj:t, att ifrågavarande behållning finge för de med anslaget avsedda ändamålen disponeras jämväl under budgetåret 1948/49.

I skrivelse den 7 januari 1949 har *civilförsvarsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t ville inhämta riksdagens medgivande för fortsatt disposition av anslaget under budgetåret 1949/50. Styrelsen har därvid anfört:

Till följd av vissa av 1948 års riksdag beslutade ändringar i civilförsvarslagen skall av de ändamål, varmed anslaget avses, statsbidrag utgå allenast för anordnande av källarmursgenombrott samt för bestridande av kostnader för anskaffning av materiel, som skett före den 1 december 1944. Utredning pågår rörande de riktlinjer, efter vilka bidrag skall utgå. Arbetet härmed kan icke väntas bli avslutat under innevarande budgetår. Medelsbehovet kan ej nu exakt angivas, men en kraftig belastning på anslaget väntas uppkomma, då ansökningar om bidrag på cirka 5 000 000 kronor kunna förväntas. Behov torde därför komma att föreligga att disponera medel under nästa budgetår för detta ändamål.

Departementschefen.

Då förenämnda anslag av skäl, som styrelsen angivit, erfordras även under nästa budgetår, tillstyrker jag styrelsens hemställan.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna de grunder för civilförsvarsområdenas administration, vilka av mig i det föregående angivits;
- b) fastställa följande personalförteckning för civilförsvarsområdenas administration:

Personalförteckning.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24.

Befattning	Lönegrad
1 förste byråingenjör	Ce 29
1 » byråsekreterare	Ce 27;

- c) godkänna följande avlöningsstat för civilförsvarsområdenas administration, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	kronor	2 170 000
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	100 000
Summa förslagsanslag		kronor 2 270 000;

- d) under elfte huvudtiteln för budgetåret 1949/50 anvisa
- 1) till *Civildförsvaret: Civildförsvarsområdenas administration: Avlöningar* ett förslagsanslag å 2 270 000 kronor,
 - 2) till *Civildförsvaret: Civildförsvarsområdenas administration: Omkostnader* ett förslagsanslag å 500 000 kronor,
 - 3) till *Civildförsvaret: Utbildnings- och övningsverksamhet* ett förslagsanslag å 2 315 000 kronor;
- e) medgiva, att det senast för budgetåret 1945/46 på riksstaten uppförda reservationsanslaget till *Civildförsvaret: Bidrag till kommuner för anskaffande av materiel m. m.* må disponeras jämväl under budgetåret 1949/50.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

K. A. Åkerberg.

